

HOOFSTUK 8

‘N UITDAGING VIR DIE KERK

1. INLEIDING

Wanneer daar vanuit Christelike perspektief oor moraliteit besin word, word in gedagte gehou dat die Suid-Afrikaanse gemeenskap veel wyer strek as die Christendom of kerk. Dit is ook waar dat die sekulêre bewussyn tans die etiese onderbou uitmaak wat die staatsbestel betref. In die voorafgaande is daar onder andere erns gemaak met ander religieë en filosofiese denkrigtings wat almal moreel-etiese implikasies vir hul betrokkenheid in die wêreld inhou. Dus word die morele grondslag in die land deur ‘n groot verskeidenheid denke en oortuigings beïnvloed.

Desnieteenstaande is dit betekenisvol om in gedagte te hou dat Christene volgens die jongste amptelike sensusstatistieke bykans 76% van die bevolking uitmaak. Enersyds plaas dié syfer ‘n beduidende klem op die verwagte morele oriëntasie in die land daar die Christelike geloof so ‘n groot verteenwoordiging geniet. Andersyds is die omvang irrelevant aangesien daar van Christene verwag word om ongeag hul getalle volgens Christelike norme en waardes te leef en dienooreenkomstig ‘n invloed op die morele omgewing uit te oefen.

Wanneer daar in hierdie hoofstuk aandag gegee word aan die uitdaging aan die kerk ten opsigte van sy roeping rakende moraliteit, wil dit allermins eksklusief gedoen word.

Eerstens bevind die kerk homself as ‘n mede-rolspeler tussen ander rolspelers wat ‘n gemeenskaplike opdrag deel.

Tweedens gee die kerk erkenning aan mede-rolspelers deur saam te soek na aanvaarbare waardes en insette wat 'n sinvolle bydrae kan lewer.

Derdens maak die kerk dit vir homself uit oor hoedanig sy eie morele ratwerk inmekaar steek.

In hierdie hoofstuk word op die kerk as invloedryke meganisme gefokus. Daar word gesoek na die besondere bydrae wat op innoverende en kreatiewe wyse ten opsigte van die breë gemeenskap gelewer kan word om morele waardes te kweek en te vestig. Alvorens daar by gevolgtrekkings en voorstelle uitgekóm word, word die aard, roeping en taak van die kerk bespreek. Dit dien as motiverende vertrekpunt om by die wesenlike bydrae wat hierdie studie wil lewer, uit te kom. Hoewel ruimte en aandag aan bogenoemde sake afgestaan word, is dit nie bedoel om 'n teologiese uiteensetting van die wese en werk van die kerk te wees nie. Die bespreking geskied teen die agtergrond van die morele verantwoordelikheid van die kerk.

Aangesien daar in hierdie hoofstuk gefokus word op die kerk se rol ten opsigte van morele oriëntasie in die Suid-Afrikaanse samelewing, word gekies vir 'n preskriptiewe wyse van hantering van die diskoers. Daar word vanuit die gereformeerde kerkbeskouing gedink.

2. DIE CHRISTENDOM EN DIE KERK

Hierdie twee begrippe is nie sinoniem nie. Met *Christendom* word die globale Christen-gelowige gemeenskap ongeag hul denominasionele verbintenisse of credo's bedoel. Christene is mense wat in 'n geloofsverbintenis met Jesus Christus leef. Hulle aanvaar sy onderrig soos in die Evangelies omskryf en in die res van die Nuwe Testament uiteengesit word. Christene kies dus vir 'n leefstyl waar die waardes en norme geld wat Jesus geleer het. In watter mate dit realiseer, is

debatteerbaar. Tog het die Christendom as sodanig 'n besondere rol te speel ten opsigte van morele vorming in die wêreld. Naas ander oortuigings neem dit 'n standpunt in ten opsigte van kwessies rakende menslike lewe en saamlewe in alle verbande.

Die Christendom word egter gekenmerk deur interne diversiteit op terreine soos kultuur, taal, demografie, teologiese en ander voorbehoude, hermeneutiese verskille, invloede van elders en verskille in werklikheidskonsepte. Daarom is die stemme wat die Christendom laat hoor, nie altyd eenders nie. Ten spyte hiervan bestaan daar tog 'n groot mate van eenheid in die koers na binne en die invloed na buite.

Die Christelike kerk kan beskou word as 'n bepaalde uitdrukkingsvorm van geloofswaarhede, waardes en beginsels uit die Christendom wat in 'n sisteem georganiseer word. Die volgende aanhaling sluit hierby aan en behandel die verskynsel van die kerk in meer uitgebreide terme:

The concept of the Church is basically influenced by the form of the Church at any given time. All too easily the Church can become a prisoner of the image it has made for itself at one particular period in history. Every age has its own image of the Church, arising out of a particular historical situation; in every age a particular view of the Church is expressed by the Church in practice, and given conceptual form, *post hoc* or *ante hoc*, by the theologians of the age. At the same time, there is a constant factor in the various changing historical images of the Church, something which survives however much the history of mankind, the Church and the theology may vary, and it is on this that we must concentrate. There are fundamental elements and perspectives in the Church which are not derived from the Church itself; there is an "essence" which is drawn from the permanently decisive origins of the

Church. This constant factor in the history of the Church and of its understanding of itself is only revealed in change ; its identity exists only in variability, its continuity only in changing circumstances, its permanence only in varying outward appearances. In short, the "essence" of the Church is not a matter of metaphysical stasis, but exists only in constantly changing historical "forms".

(Küng, 1981:4)

Volgens hierdie insig is die kerk 'n dinamiese organisme wat deurlopend aan die verander is ten einde in die wêreld tuis te kom en die wêreld op 'n kontemporêre wyse te dien. Die kerk moet dus die goddelike evangelieboodskap op 'n relevante wyse leef en uitdra. Ingeslote hierby is die insette op moreel-etiese gebied wat nooit dwingend, maar eerder illustratief en uitnodigend inwerk. Die kerk kan dus as 'n georganiseerde verskyningsvorm van die Christendom beskou word. (Bright 1981 : 255)

3. DIE KERK IN VERHOUDINGS

Die kerk is verhoudingsmatig waar die volgende drie verhoudinge primêr van groot belang is :

(Heyns 1977 : 66 ev)

3.1 IN VERHOUDING MET GOD

Die Christelike kerk bely 'n persoonlike God wat Homself openbaar in drie persone, Vader, Seun (Jesus Christus) en Heilige Gees. Vanweë sy liefdevolle genade tree God met die mens in 'n verhouding met die belofte dat God op grond van sy almag en genade vir die mens (sy kerk) 'n versorgende Vader sal wees. Die mens se aandeel bestaan in geloof en gehoorsaamheid wat in die navolging van Jesus

Christus tot uitdrukking kom. Dit het betrekking op die mens se totale lewe in alle verbande. Vandaar die etiese voorveronderstelling waarmee Christene leef.

3.2 IN VERHOUDING MET HOMSELF

Die kerk vind sy identiteit in Jesus Christus deur wie hy geroep is tot volgelingskap en diens. Om uitdrukking daaraan te gee, gebruik die Bybel verskillende metafore wat onder andere die diversiteit binne die kerk omskryf. Een van die uitdrukkingsvorme van diversiteit binne die kerk is die bestaan van verskillende Christelike kerkgenootskappe. Elkeen vind sy bestaansreg in eie, unieke leerstellings, historiese agtergrond, eiesoortige spiritualiteit, diensterrein, besondere roeping of ander eiesoortigheid. Dit hef nie die eenheid van die kerk op nie, maar aanvaar die verskeidenheid wat op meervuldige terreine bestaan. Dit is die manier hoe die kerk in 'n diverse leefwêreld tuiskom. Verhoudings binne die kerk moet egter die gees van broederlike liefde en eensgesindheid adem. Die getuienis wat daaruit voortkom, moet dus die veelkantigheid, maar ook die eenheid van die kerk uitbeeld. Organisasories staan die kerk in ekumeniese verhoudings onderling. Hierdie verband moet daarop gerig wees om die boodskap van die kerk eenstemmig ten spyte van onderlinge verskille uit te dra.

3.3 IN VERHOUDING MET DIE WÊRELD

Die kerk bestaan ter wille van God, homself, maar ook die wêreld in dié sin dat hy na die wêreld gestuur is met 'n taak. Om sy taak te kan uitvoer, veronderstel 'n bepaalde soort verhouding en dié verhouding is een van solidariteit. Nooit mag die kerk dus neersien op die wêreld of voorskriftelik of gebiedend optree nie. Met dieselfde problematiek waarmee die wêreld worstel, worstel die kerk ook en dieselfde dinge wat die wêreld bedreig, bedreig ook die kerk. Kollektief noem die kerk sommige van dié bedreigings "sonde" daar dit volgens die kerk se morele standaard wat deur die Bybel bepaal word, as sodanig beskou word.

Benewens die solidêre aard van die verhouding tussen kerk en wêreld, is die verhouding egter ook krities in dié sin dat die kerk nooit dinge soos onreg, wreedheid, misdaad, vergryp of watter ondeug ook al mag goedkeur nie. Die kerk moet dit met hand en tand beveg en die wêreld aanspoor om dit ook te doen.

4. DIE ROEPING EN TAAK VAN DIE KERK

Daar word doelbewus gekies vir die term 'roeping' omdat die kerk glo dat dit God is wat as eksterne bron die kerk beklee met 'n goddelike missie. Dit is terselfdertyd ook 'n dringende aardse opdrag wat hier volvoer moet word. In navolging van Jesus Christus, die Hoof van die kerk, is dit 'n omvattende roeping wat op alle lewensterreine inwerk. (Küng, 1981: 388)

Primêr word die kerk in die wêreld uitgestuur om mense aan die koninkryk van God bloot te stel en daartoe op te roep. Dit impliseer geloof in die God van die Bybel. Sekondêr is die kerk geroep om lewensveranderend op te tree in die sin dat die kerk self, maar ook die wêreld moet verander. Daar moet afstand gedoen word van bose en vernietigende gedrag en die goeie en positiewe moet bevorder word. Hiervan vorm die waardes en norme van die Bybel die grondslag. Dit moet egter nuut geïnterpreteer word in aansluiting by die tyd en omstandighede waarin kerk en wêreld hulle bevind. Daarom is 'n goed wetenskaplike hermeneutiese model waarvolgens Bybelse beginsels geïnterpreteer word, noodsaaklik. Verder moet die kerk die moed van sy oortuiging hê om kwessies onverskrokke, maar ook weldeurdag, diskreet en relevant aan te spreek. Die kerk het dus 'n profetiese taak wat na binne sowel as na buite gerig word.

Die kerk se sekondêre taak lê op die terrein van diens. Dit is inherent aan die Christelike lewens- en wêreldbeskouing dat die nood van die wêreld deur liefdesdiens aangespreek moet word. Dit gaan dus nie net om woorde nie, maar

ook om dae. Hierdeur toon die kerk sy empatiese solidariteit met alle mense ongeag wie of wat hulle is. (Küng, 1981 : 393)

5. DIE EENHEID VAN DIE KERK

Die eenheid van die kerk vind sy begroning veral in die *volk* metafoer in die Ou Testament en die *liggaam* en *gebou* metafore in die Nuwe Testament. Een van die sentrale temas in die gebed van Jesus volgens Johannes 17 is ook dié van eenheid.

Daar is waarskynlik geen twyfel oor die eenheidsgedagte onder Christene waar dit by die kerk kom nie. Waar dit egter by die praktiese gestalte van die kerk kom, is daar baie verskillende oortuigings. Daarom word daar onderskeid getref tussen die sogenaamde *wesenlike eenheid* en die *institusionele eenheid*.

Vanweë die voorkoms van diversiteit, individualisme, pluralisme en selfs fragmentisme in die wêreld én die kerk kan die vraag tereg gevra word of praktiese eenheid in die kerk enigsins moontlik is en of dit werklik nodig is. Dit is die vrae waarop professor Dirkie Smit in 'n lesing oor eenheid in die kerk en die gemeenskap reeds op 14 Maart 2003 op Stellenbosch gereflekteer het. Hy kom tot die gevolgtrekking dat sigbare eenheid vanweë die wese en eie aard van die kerk wel hoë prioriteit geniet. Daar is egter 'n voorbehoud wat betref die motief van 'n eenheidsproses. Dit moet vir die kerk gaan oor diep spirituele, geestelike koinonia en geloofsgemeensamheid teenoor 'n pragmatiese en polities-gedrewe noodsaaklikheid. Hy beskou dit teen die agtergrond van die moeisame herenigingsproses van die familie van NG Kerke. Werklike eenheid gaan nie oor uniformiteit nie, maar oor opregte deelgenootskap wat betref geloof, versoening, getuienis en diens. Dit is op hierdie terreine waar die wêreld die geloofwaardigheid van die kerk soek.

6. DIE KERK EN MORALITEIT

Bogenoemde twee fundamentele take van die kerk is moreel-eties gegrond. Hoewel die Bybel nie as 'n wettiese reëlboek beskou mag word nie, het dit besliste etiese implikasies vir die lewe van elke dag.

6.1 HISTORIESE AGTERGROND

Die kerk vind sy bestaansreg so ver terug as God se verhouding met die mense van die antieke Israel waarvan die vroeë Christelike kerk 'n voortsetting was. In Jesus Christus het die verhaal van God met die mense 'n nuwe vlak bereik. Met dié oortuiging as motivering het die vroeë Christene in die evangelie van Jesus omvattende implikasies vir die lewe ontdek wat 'n omwenteling in die etiese denke van hul tyd ontketen het. Dit is later deur Paulus in die lig van die sterwe en opstanding van Jesus sowel as die werking van die Heilige Gees gherinterpreteer vir die mense van sy tyd. (Grenz, 1997:97-128) Die vroeë kerk van die 2de en 3de eeue n.C. het die etiese implikasies daarvan aanvaar en gaandeweg het dit in die tye wat sou volg, Christelike lewenspraktyk geword wat deur die kerk uitgeleef is.

6.2 MORELE INTEGRITEIT

Alvorens die kerk sy morele verantwoordelikheid in die wêreld opneem, moet hy eers vir homself uitmaak waar hy ten opsigte van sy eie oortuigings en belydenisse staan. Tye en omstandighede verander. Wetenskaplike kennis neem toe. Mense se leefwêreld verander. Sodanig ook hul behoeftes en ervarings. Daarbenewens ontwikkel Bybelse insigte na gelang daar gevorder word op die pad van teksontleding, argeologiese navorsing en die verstaan van die antieke teenoor die moderne. Die tydsgees en werklikheidsbelevensisse van mense verskil ligjare

van dié van die mense in antieke tye. Die kerk werk dus midde-in 'n diverse en dinamiese omgewing.

Nogtans erken die Christelike kerk die Bybel as die Woord van God. Dit is die bron van kennis oor God en sy skepping wat sy wil vir die mense wil uitspel ongeag talle veranderlikes. Dit impliseer egter nie dat etiese beginsels gewoon vanuit hul omstandigheid van herkoms op huidige kwessies ongeïnterpreteer oorgedra mag word nie. Die grootste uitdaging lê juis daarin om inhoud aan die hede te gee vanuit die kennis en ervaring van die verlede. Maar dan op 'n relevante en kontemporêr aanvaarbare manier. (Jonker, 1994 : 29)

Met bogenoemde twee argumente in gedagte het die kerk die taak om baie omsigtig met sy verstaan van moraliteit vanuit Bybelse perspektief om te gaan. Dit omvat sieninge oor fundamentele kwessies sowel as die oënskynlik nietige. Die kerk moet dus eerlik wees met die Woord, met homself en met sy omgewing. Die Bybel en verwante geestelike literatuur is dus nie die enigste rigtinggewende bronne waaruit die kerk sy morele gerigtheid bepaal nie. Werklikhede soos die ekologie, ekonomie, sosiologie, psigologie en ander dissiplines ontlok op hul beurt reaksie by die kerk om mee te spreek in die daaglikse lewensprosesse van mense en sake. Die verhouding tussen die kerk en die teologie is natuurlik van die allergrootste belang terwyl dit onthou word dat die teologie homself as wetenskap met Bybelse en buite-bybelse kennis besig hou.

Hierdie argumente voorveronderstel die morele gerigtheid van die kerk na buite en is die ononderhandelbare basis vir sy geloofwaardigheid.

6.3 DIE MORELE STEM VAN DIE KERK

Die kerk het oor die eeue heen 'n erkende staanplek in die breë gemeenskap geniet waar hy op die morele vlak gerespekteer is. Daar was tye dat die rol van

die kerk meer op die voorgrond was as in ander tye. Dit was afhanklik van die betrokkenheid van mense se lewens by die kerk sowel as die prominensie wat deur die owerhede, media en so meer aan die kerk verleen is.

Namate die sekularisasieproses al hoe meer toegeneem het, het die statuur wat die kerk in die oë van die wêreld beklee het, begin kwyn. In al hoe mindere mate word daar gevra na die kerk se standpunt oor morele aangeleenthede en wanneer die kerk van sy kant insette probeer maak deur voorstelle of besware, word daar nie met dieselfde aandag en sensitiwiteit as in die verlede daarna geluister nie. Wanneer besluite oor dié sake geneem word, word dit dikwels sonder inagneming van die kerk se standpunte of insette gedoen. Die terrein waar dié toedrag van sake die duidelikste uitstaan, is dié van sensuur wat om alle praktiese redes nie meer in Suid-Afrika bestaan nie.

Die diverse werklikheid wat godsdiens en kultuur betref is nou reeds 'n deurtrapte tema. Dit het wat die morele invloed van die kerk betref, uit die aard van die saak besondere implikasies. Vanaf 'n alleenmandaat (om dit so sterk uit te druk) in die vorige politieke bedeling wat morele uitsprake betref, het die kerk nou een van vele rolspelers geword. Naas ander godsdienste is daar byvoorbeeld ook nog die media wat met sensasiesoekende materiaal dikwels by algemeen aanvaarbare norme verbygaan. Verskillende kulture en kontemporêre lewensgewoontes lê ongeskrewe gedragsreëls neer wat soms maar twyfelagtig van aard is en beslis nie strook met die morele waardes wat die kerk huldig nie.

7. BESONDERE EIETYDSE UITDAGINGS

7.1 HOOPLOSE KRISIS?

Suid-Afrika se moraliteitskrisis is meer omvattend en ernstig as wat op die oog af beskou word. Elke terrein van die samelewing word intens daardeur geraak. Elke persoon wat in die land woon, word ook daardeur geraak. In 'n artikel oor die

bydrae van die Afrikaanse kerke ten opsigte hiervan skryf professor Etienne de Villiers:

Die morele krisis in ons samelewing lê veel dieper en is veel meer omvattend as die hoë voorkoms van misdaad. Die misdaad is slegs die punt van die ysberg van ons morele krisis. Die gebrekkige morele kwaliteit van baie huweliks- en gesinsverhoudings (die hoë voorkoms van egskedings, buite-egtelike verhoudings, geweldsaanwending teen huweliksmaats en kinders en die seksuele misbruik van kinders) maak ook deel uit van die morele krisis. So ook die baie voorbeelde van laksheid by onderwysers, verpleegsters en ander beroepsgroepe in die uitoefening van hulle beroepspligte waarvan ons in die koerante lees. Die groeiende aantal mense wat HIV geïnfekteer is, hang onlosmaaklik saam met grootskaalse losbandige seksuele gedrag.

Wend 'n mens 'n poging aan om die morele krisis te ontleed, kom 'n mens gou onder die indruk hoe 'n ingewikkelde verskynsel dit eintlik is. Die morele krisis bestaan deels daarin dat Suid-Afrikaners uiteenlopende opvattinge huldig oor wat moreel reg en verkeerd is. Dit bestaan ook in die opvallende onvermoë van baie om dit wat hulle as moreel juiste optrede sien, ook daadwerklik uit te leef. Daarby kom die bewustelike verset van sommige teen die oorgelewerde moraal van die kulturele of godsdienstige groepe waartoe hulle behoort. Wat ook opvallend is, is die toenemende onsekerheid wat baie mense ervaar oor wat nou eintlik moreel reg of verkeerd is.

(De Villiers, 2000:442)

Prof. de Villiers staan 'n paragraaf af aan die oorsaaklikheid van die moraliteitskrisis en sonder die volgende sake uit: armoede, ekonomiese ongelykheid, verstedeliking, trekarbeid, ontwrigting van tradisionele waardes, kultuur van geweld in veral die swart woonbuurtes, opskorting van morele

oortuigings, gevolge van die transformasieproses in die land, waardes van 'n vrye mark ekonomie, die grondwetlike skeiding tussen kerk en staat.

Hierdie (en baie ander) oorsake en gevolglike voorkoms van grootskaalse morele verval kan mens radeloos en moedeloos laat. Sommige mense gooi handdoek in en verlaat die land. Ander open vir hulleself egter 'n nuwe perspektief en slaag daarin om uit die morele ruïnes op te staan en met nuwe moed, hoop en daadkrag iets wat nuut en beter is, te skep. Die kerk as die gestalte van God se koninkryk staan in 'n gunstige posisie om hierin die voortou te neem. Dit is steeds waar ten spyte van foute uit die verlede, die onvolmaaktheid van die kerk of die minder gunstige plek wat die kerk tans in die samelewing bekleed. Om daaraan uitvoering te gee, moet die kerk aandag aan die volgende sake gee:

7.2 HERWAARDERING VAN DIE KERK SE IDENTITEIT, ROEPING EN TAAK

Die kerk is God se verteenwoordigers op die aarde. As navolgers van Jesus Christus heers die kerk saam met Hom oor die bese. Daarom is daar niks te vrees nie. Om te heers beteken egter nie net om te wees nie, maar ook te doen. Die kerk kan min uit sy eie doen, maar saam met Christus doen die kerk mee aan baie dinge. Dus moet die kerk met nuwe ywer en entoesiasme erns maak met sy godgegewe roeping deur al hoe meer te wees wat hy reeds is. Dan kan die taak van die kerk eers effektief tot sy reg kom. Hierdie is die noodsaaklike vertrekpunt van die kerk se werk wat vanuit die Bybel as God se Woord begrond word. (Küng, 1981 : 125)

Enkele aanhalings uit die Pauliniese geskrifte wil bogenoemde menings bloot bevestig:

- TEOLOGIESE BEGRONDING volgens Efesiërs 1:3-5

Aan God, die Vader van ons Here Jesus Christus kom al die lof toe! Hy het ons in Christus geseën met al die seëninge van die Gees wat daar in die hemel is. So het Hy, nog voordat die wêreld geskep is, ons in Christus uitverkies om heilig en onberispelik voor Hom te wees. In sy liefde het hy ons, volgens sy genadige beskikking, toe ook al daarvoor bestem om deur Jesus Christus sy kinders te wees.

- CHRISTOLOGIESE BEGRONDING volgens Efesiërs 5:1-2

Omdat julle kinders van God is en Hy julle liefhet, moet julle sy voorbeeld volg. Lewe in liefde, soos Christus ons ook liefgehad en om ons ontwil sy lewe as 'n offergawe gegee het, ja 'n offer wat vir God aanneemlik was.

- PNEUMATOLOGIESE BEGRONDING volgens Efesiërs 4:30

En moenie die Heilige Gees van God bedroef nie, want Hy het julle as die eiendom van God beseël met die oog op die verlossingsdag.

- SOTERIOLOGIESE BEGRONDING volgens Kolossense 3:1-4

Aangesien julle saam met Christus uit die dood opgewek is, moet julle strewen na die dinge daarbo waar Christus is, waar Hy aan die regterhand van God sit. Rig julle gedagtes op die dinge wat daarbo is, nie op die dinge wat op die aarde is nie, want julle het gesterwe, en julle lewe is saam met Christus verborge in God. Wanneer Christus, wat julle lewe is, by sy wederkoms verskyn, sal julle ook saam met Hom verskyn en in sy heerlijkheid deel.

- ESKATOLOGIESE BEGRONDING volgens 1 Tessalonisense 5:1-5

Oor die tyd en omstandighede wanneer hierdie dinge gaan gebeur, is dit nie nodig om aan julle te skrywe nie, broers. Julle weet self maar alreeds dat die dag van die Here onverwags kom soos 'n dief in die nag. Wanneer die mense sê: "Alles is rustig en veilig," sal die ondergang hulle skielik oorval soos

geboortepyne 'n swanger vrou, en niemand sal ontkom nie. Maar, broers, julle leef nie in die duisternis nie; dié dag sal julle nie soos 'n dief oorval nie. Julle is tog almal mense van die lig, mense van die dag; ons is nie van die nag of die duisternis nie.

- EKKLESIOLOGIESE BEGRONDING volgens Efesiërs 4:25

Noudat julle die valsheid afgelê het, moet julle onder mekaar die waarheid praat, want ons is lede van dieselfde liggaam.

7.3 DIE BEHOUD VAN WESENLIKE OORTUIGINGS

Die kerk werk met 'n belydenisgrondslag wat in belydenisskrifte en ander kerklike dokumente verwoord word. Dit is nie blote geskrifte wat maar net iewers op 'n rak staan nie, maar wat daagliks in die lewe van die kerk prakties moet funksioneer. Verder word die praxis van die kerk by kerkvergaderings bespreek en deur goedgekeurde besluite ten uitvoer gebring. Die manier waarop die kerk die Bybel verstaan, en hoe dit in die daaglikse kerkwerk neerslag moet vind, word op hierdie wyse hanteer. (Jonker, 1994 : 8)

In 'n poging om relevant te wees in 'n snel veranderende omgewing, bestaan die gevaar dat die kerk hierdie fundamentele onderbou kan prysgee. Benewens dié argument, hang die kerk se geloofwaardigheid ook af van sy substansie. Dit is dus ter wille van die getuienisgeleentheid noodsaaklik dat die kerk homself vertoon as dit wat hy inherent is. Verder is dit waar dat die wêreld teenoor wie die profetiese stem en die medemenslike hulpverlening uitgaan, die insig openbaar om die kerk te respekteer vir wie hy is. Wanneer die kerk homself beskikbaar stel om 'n bydrae te lewer in die morele oriëntasie van die Suid-Afrikaanse nasie, moet die motief inderdaad ook 'n morele motief wees. Die kerk moet dit doen omdat hy dit vanuit 'n eerlike oortuiging van hart doen en geen ander bymotief nie. In die Suid-Afrikaanse opset is dit van groot noodsaak omdat daar steeds 'n mate van

agterdog jeens die kerk in die gemeenskap te bespeur is. 'n Eerlike motief maak die insette wat die kerk lewer van soveel meer waarde omdat dit so vreemd aan die wêreld en eie aan die kerk voorkom. (Heyns, 1977 : 165)

7.4 AANVAARDING VAN 'N NUWE SPEELVELD

Dit is waarskynlik vanweë omvangryke veranderinge in die leefwêreld van mense dat hul morele gedrag ook deurentyd verander. Die psigiese, sosiale, godsdienstige en etiese omgewing waarin mense tans funksioneer, verskil in baie opsigte hemelsbreed van dié van die vorige geslag. Dié enersyds ontstellende, maar andersyds opwindende werklikheid is reeds breedvoerig genoeg bespreek. Wat hier van belang is, is om te verstaan dat die kerk nie bloot moet kennis neem van die tyd waarin hy leef en van al die kragte wat werk nie, maar dat hy daarmee sal identifiseer en dit ook sal omarm as 'n besondere omstandigheid en geleentheid. Die kerk moet daarin tuiskom. Die kerk moet kind van sy tyd wees en die kinders van sy tyd verstaan. Verder moet die kerk insien dat hy ter wille van die wêreld bestaan en nie andersom nie. (Niemandt 2007 : 87)

Wat ewe belangrik is, is dat die kerk hom sal herposisioneer ten opsigte van sy godgegewe rol. Wat eens meer op die terrein van die bewaking van die sedes geval het, moet oorgaan in die gestaltegewing van die koninkryk van die hemel. Daar is 'n fundamentele verskil tussen die twee benaderings. Eersgenoemde laat die klem val op 'n kritiese beoordeling (of selfs veroordeling) van mense se doen en late. Laasgenoemde benader die werklikheid vanuit 'n deelnemende perspektief waar Christene in die wêreld meeleeft as navolgers en diensknegte van Jesus. Dan leef mense oorwinnend en word die wêreld ten goede verander deur die wyse waarop omstandighede en probleme hanteer word.

Die kerk kan vanweë goeie redes homself uitgerangeer beleef as gevolg van die mindere aansien wat hy in die samelewing geniet. Tog kan die kerk hierdie

negatiewe belewenis benut deur al hoe meer te word dit wat hy inderwaarheid is en behoort te wees. Die ou Bybelse beelde van sout, lig en suurdeeg moet nuut geklee word.

Dit is belangrik dat die kerk sal besef dat hy nie die enigste rolspeler op die terrein van moraliteit is nie. Daar is medewerkers, maar ook opponente. Medewerkers is ander godsdienste met wie sekere morele waardes gedeel word, sekere regerings- en nieregeringsorganisasies, opvoedkundige instellings, bepaalde sektore van die media, publikasies en nuusblaaië, die nywerheid en sakesektor en so meer, Daarom is kontak en kommunikasie na buite verskriklik belangrik.

Hierdie nuwe speelveld is van 'n meer diverse aard as ooit tevore. Baie meer etniese, taal-, kultuur-, godsdienstige en ander groepe geniet erkenning as voorheen. Voorbeelde hiervan is homoseksuele organisasies, vakbonde, politieke drukgroepe en omgewingsbewustes. Almal poog om hul besondere sake te dien en invloed te uitgeoefen te kry waarvan almal op die een of ander wyse morele kwessies aanspreek en standpunte huldig. Hoewel die kerk hom in 'n eiesoortige kategorie beleef, is hy in die oë van ander net nog 'n organisasie tussen baie ander. Desondanks het die kerk na aanleiding van sy aard 'n besondere rol om te speel en moet hy dit besef.

7.5 BEREIDHEID TOT VERNUWING EN AANPASBAARHEID

Die volgende fundamentele veranderings raak die morele omgewing in Suid-Afrika intens:

- 'n Splinternuwe staatsbestel waar daar dramaties oorbeweeg is van 'n apartheidsregering na 'n demokratiese regering.
- 'n Gevolglike paradigmaskuif vanuit 'n Westers-Christelik georiënteerde gemeenskapslewe na 'n oorwegend Afrosentriese benadering.
- 'n Sekulêre staatsbestel teenoor 'n Christelike staatsbestel.

- Volledige integrasie in werkplekke, woonplekke, skole en openbare plekke.
- 'n Post-moderne tydsgees waar onsekerheid in die plek gekom het van die sekerhede van die modernisme.
- Die oplewing van kulturele diversiteit op sekere terreine te midde van die verwatering op ander.
- Al hoe groter wordende gaping tussen ryk en arm met ingewikkelde gevolge.
- Ongekende toename in geweld, misdaad, materialisme en vervlakking van morele waardes.
- Degenerasie van infrastruktuur in die land.
- Grootskaalse verstedeliking en onbeheerde toename in onwettige immigrante uit buurlande met enorme ekonomiese en sosiale probleme.
- Ongekende ekonomiese groei gevolg deur deelgenootskap aan 'n ernstige internasionale resessie.
- Aanhoudende magstryde op politieke en ander gebiede soos die politieke en sportomgewing met gevolglike leierskapskrisisse.

'n Kombinasie van bogenoemde veranderinge skets die prentjie van die omgewing waarbinne die kerk sy taak moet volvoer. Dit bring mee dat die kerk hom al hoe meer ten opsigte daarvan sal moet oriënteer. 'n Belangrike sleutelwoord is 'aanpasbaarheid'. Die invalshoek waarmee en die vlak waarop die kerk in die wêreld moet inspeel, moet by die nuwe leefwêreld van mense aansluiting vind. Dit beteken dat die styl van die kerk daarmee in pas sal wees. Die kwessies wat die kerk aanspreek, moet relevant wees. Dit moet verklank word in die idioom wat die wêreld verstaan.

7.6 NOODSAAK EN DRINGENDHEID

Die tyd toe die staat enkelvoudig vanuit 'n Christelike grondslag die morele koers in die land by wyse van wetgewing en ander middele beplan en bestuur het, is verby. Tans laat die staat baie dinge in die naam van demokrasie toe. Dit bring

mee dat daar nie meer duidelike riglyne bestaan nie. Die gemeenskap is meer 'oop' wat beteken dat mense in 'n veel groter mate oor hul eie wel en weë beskik. Gevolglik word waardes op lossere gronde gebou wat meebring dat daar ook in die waardestelsels van verskillende mense en instansies 'n groot mate van diversiteit bestaan. Dit wil egter ook nie impliseer dat alles in die vorige bedeling altyd moreel in plek was nie.

Hoewel die kerk een van vele rolspelers op die morele front is, neem dit niks weg van die dringende noodsaak van sy unieke profetiese rol nie. Inteendeel, dit bevestig dit en bring 'n veel groter verantwoordelikheid teweeg. Ten spyte van die feit dat die kerk hom soms alleen en in die koue mag bevind wat sekere sake betref, sal hy juis as gevolg daarvan sterker standpunt moet inneem. Daar is reeds gewys op die behoud van wesenlike oortuigings waaraan die kerk te alle tye getrou moet bly. Dit bevestig nie net sy taak nie, maar verleen geloofwaardigheid aan sy posisie en rol. Dit is gegrond in sy godgegewe opdrag, liefdevolle bewoënhed oor die gemeenskap waarvan hy deel uitmaak en besorgdheid oor die nood van 'n groter wêreld.

8. TOEKOMSPERSPEKTIEF

Die kerk is altyd toekomsgerig aangesien hy die medebouer is aan die koninkryk van God. Daar word dus nie teruggegaan op ou weë nie. Die toekoms word telkens met nuwe passie en toewyding betree met die verwagting dat dit beter moet wees as die verlede. Gestaltes daarvan is reeds sigbaar en moet deur die kerk al hoe meer sigbaar gemaak word. Daardeur neem die kerk ander rolspelers sowel as die onregpleërs en slagoffers van die morele benouendheid mee op die pad van 'n hoopvolle toekoms.

8.1 INNOVERENDE UITSIG

Hoewel die kerk homself op bekende bane tuis voel en hy in die verlede aan die hand van bepaalde werkswyses sukses behaal het waar dit by sy taak van morele leiding kom, sal hy wat die toekoms betref, sekere drastiese paradigmaskuiwe moet maak. Hy sal byvoorbeeld minder veroordelend en meer akkommoderend te werk moet gaan. Hy sal minder na binne, maar meer na buite gerig moet wees. Hy sal oor baie dinge nuut en vars moet dink. Hy sal ook moet toelaat dat nuwe teologiese insigte sy denke verlig al druis dit in teen ou opvattinge. Ook wat sy *modus operandi* betref, sal hy moet improviseer. Gemeentelike bedieningstyle sal moet aanpas by die omstandighede van die tyd. Om dieselfde resultate as in die verlede te behaal, sal sy manier van dink en doen vars en nuut moet word. Die kerk sal nuwe brûe moet bou wat hy moet afbrand nadat dit oorgesteek is. Volgens prof. Nelus Niemandt sal die kerk al hoe meer verbeeldingryk moet dink en doen. Hy skryf : "Verbeeldingskrag is die beeld van God (imago Dei) in ons." (Niemandt, 2007 : 112) Op die gebied van kerklike en gemeentelike vernouing is daar oor die laaste twee dekades baie gepraat, geskryf en gedoen. In baie gevalle het dit reeds oorvloedige vrug afgewerp.

8.2 ONTDEKKING EN ONTGINNING VAN GELEENTHEDE

Die kerk mag dalk verstom staan oor die magdom geleenthede wat bestaan. 'n Verandering in benadering soos hierbo beskryf, behoort die kerk by nuwe vennote en geleenthede uit te bring. Solank die kerk op sy morele verantwoordelikheid fokus en besef dat dit 'n fundamentele verskil in die moreel van die lewens van die hele land se mense moet en kan maak, sál die deure daarvoor oopgaan. Tans bestaan daar baie welwillendheid en 'n verwagting dat die kerk sy plek sal volstaan en sy invloed sal laat geld. Verrassend genoeg bestaan dit ook op lewensterreine waar die kerk dit die minste verwag. Bestaande kanale soos die

media, verklarings, studiestukke en amptelike besluite moet benut word. Kommunikasie na binne en buite is uiters belangrik. Die meeste Christelike kerke beskik oor departemente vir openbare betrekkinge wat ook met die owerhede skakel. Dit moet op 'n effektiewe manier benut word.

Te midde van teologiese verskille op bepaalde tegniese punte en werkswyses doen kerke baie moeite met navorsing op die wye spektrum waarop die teologie betrekking het. Die sentrale fokus daarvan moet 'n beter verstaan van Bybelse waarhede en aardse werklikhede wees. Behoorlik gegronde argumente wat in die daaglikse lewens van mense realiseer, skep helderheid en nuwe insigte wat positief op hul lewens inwerk.

8.3 SKEPPING VAN GELEENTHEDE

Die kerk moet die waagmoed aan die dag lê om geleenthede wat nie bestaan nie, te skep. Dit kom selde of ooit vanself. Dus moet die kerk by wyse van sy leierskap, maar ook elke lidmaat op sigself op grond van die kerk se goddelike opdrag hom nie opdring nie, maar met selfvertroue en integriteit laat geld. Die kerk hét oplossings en antwoorde vir etiese vraagstukke. Dit mag nie ongehoord bly nie. Nuwe kanale moet daarvoor oopgemaak word. Die kerk leef in 'n opwindende tyd wat die tegniese kommunikasiemedia betref. Saam met die sekulêre wêreld moet die kerk op die voorpunt daarvan wees.

Die grootste uitdaging van die kerk in hierdie verband is om in 'n kerkvreemde omgewing hoorbaar te word. Die mees effektiewe wyse waarop die kerk dit kan doen is deur die woorde en dade van die kerk, met ander woorde deur die lewens van die lidmate. Hulle is die mense wat hulleself daaglik op hierdie vreemde plekke bevind en wat persoonlik in navolging van Christus al hoe meer diensbaar moet word.

8.4 HOOPVOLLE VERWAGTING

Die kerk is die draer van hoop omdat die hoop vir die wêreld in die evangelieboodskap gevind word. Dit is ten diepste 'n eskatologiese hoop wat ook die bron van hoop vir die hede en die onmiddellike toekoms word (Moltmann, 1994:131). Hierin lê die motief vir die kerk om ten spyte van diversiteit met sy lewensveranderende taak voort te gaan en dit ook op nuwe en opwindende wyses te doen. Sonder om in 'n waan van illusie te leef, moet die kerk oorwinnend sy bestaan en roeping vier. Daar moet kennis geneem word van sukses wat behaal is sowel as mislukkings. Regstellings moet gemaak word te midde van 'n voortdurende proses van aanpassing en vernuwing.

8.5 'N NUWE NUWE SUID-AFRIKA

Die studie het uitgewys dat die sogenaamde nuwe Suid-Afrika toe nie so nuut is nie, veral nie ten opsigte van sy moraliteit nie. Die teendeel is eintlik waar. Daar word toegelaat dat die diversiteit wat betref godsdienste en kulture, maar ook op ander terreine negatief op die moraliteit inwerk. Die nuwe Suid-Afrika smag dus daarna om moreel nuut te word. In 'n groot mate rus die 'nuut word' van die land in die hande van die kerk. Dit maak aanspraak op die kerk se verantwoordelikheid om dié uitdaging te aanvaar. Daarom moet die kerk lewensveranderend ingestel wees. Sogenaamde regstellende aksie moenie net polities van aard wees nie, maar ook moreel van aard. Die kerk behoort die voortou daarin te neem.

9. ALTERNATIEWE BENADERINGS TEN OPSIGTE VAN DIE ROL VAN DIE KERK

9.1 PUBLIEKE TEOLOGIE

Volgens Clive Pearson se artikel op die webblad van die *Public and Contextual Theology Strategic Research Centre*, kan ons Publieke Teologie soos volg verstaan:

Dit is 'n relatief jong dissipline wat hom besig hou met die invloed van die Christelike geloof op sosiale aangeleenthede. Dus gaan dit oor die openbare relevansie van Christelike oortuigings en leerstellings. Waar dit kom by die kerk se betrokkenheid, val die klem nie op sy evangeliese of missionêre gerigtheid nie, maar op sy deelname aan die gemeenskapslewe as sodanig. Dit vind op intellektuele en praktiese grondslag plaas en aanvaar dat die diskoers wat hanteer word, vir die ganse mensdom relevansie inhou. Die Publieke Teologie dink vanuit die Christelike geloofsperspektief met alle bestaande en deelnemende dissiplines as vennote in ag genome (www.csu.edu.au/faculty/.../theology).

Publieke Teologie se speelveld is dus wyer en veel meer omvattend as dié van sosiale teologie wat grootliks op die nood van mense ingestel is of enige ander beperkte teologiese denkrigting. Wanneer die kerk vanuit hierdie perspektief dink, neem dit die ganse wêreld as sy 'agenda' sonder om sy eie welsyn of oorlewing voorop te stel. Die kerk moet gevolglik daarop ingestel wees om op alle terreine van die samelewing tuis te kom en dáár diensbaar te wees.

Wanneer die kerk kies vir hierdie paradigma vir sy bediening, mag hy daarin slaag om die gemeenskap op 'n uitsonderlike wyse te dien en ook op morele vlak invloed uit te oefen. Dit mag egter geskied teen die verlies van sy evangeliese roeping wat volgens Matteus 28:16-20 tot die wese van die kerk behoort.

9.2 POST-RELIGIEUSE SEKULÊRE SPIRITUALITEIT

Een van die navorsingsrespondente, rev. Cedric Mayson, is 'n voorstaander van wat hy noem, *post-religious secular spirituality*. Daarmee bedoel hy 'n geestelike

bewussyn wat die produk is van verskillende religieuse invloede en uitloop in 'n sinvolle etiese en aanvaarbare wêreldse milieu, gestroop van alle historiese konfessionele verbintenisse. Dit moet volgens hom die gemeenskap help om 'n nuwe en sinvolle morele koers in te slaan wat vir almal deug.

Beskou teen die agtergrond van die diversiteit wat religie en kultuur betref, bied Mayson se idee relevante stof tot nadenke. Hy erken dat die land in 'n moraliteitskrisis verkeer en dat die oplossing nie eensydig in die religie óf die sekulêre wêreld gesoek moet word nie. Vir hom gaan dit oor 'n totale nuwe benadering waar religie tot die verlede behoort en daar nou na 'n nuwe geestelikheid gesoek word.

Die onderskeid moet egter gemaak word tussen die totale opneem (*dissolvement*) van godsdiens in 'n groter etiese atmosfeer en die beïnvloeding vanuit bestaande religieuse en kulturele sisteme op 'n groter etiese atmosfeer. Waar dit kom by die eie aard en roeping van die Christelike kerk, bly die laaste moontlikheid die gewenste te wees. Dit beteken egter dat die kerk baie sensitief sal wees ten opsigte van die wyse waarop hy in die moreel van die land inspeel. Hy moet dit nie selfgeldend en afdwingend doen nie, maar deelnemend en oortuigend. Die morele roeping van die kerk moenie verwar word met sy missionêre roeping nie. Beide behoort tot die wese van die kerk, maar verskil wat hul uitgangspunte en doelwitte betref van mekaar.

10. DAADWERKLIKE BYDRAE VAN DIE KERK TOT DIE MORELE GENESING VAN DIE SAMELEWING

Om oor die kerk se morele verantwoordelikhede en geleentheid te idealiseer en te filosofeer is beslis nie sonder waarde nie. Dit moet egter tot daadwerklikheid oorgaan alvorens daar 'n bydrae tot morele genesing kan plaasvind. Vervolgens word sodanige prosesse bespreek met die verwagting dat dit enersyds 'n bydrae

tot die kerklike gesprek oor moraliteit sal lewer, maar andersyds by die doen en late van kerke sal uitkom waardeur die land met die genesende hand van God self aangeraak sal word. Die bespreking word tweeledig gedoen:

10.1 DIE KERK SE GERIGTHEID NA BINNE

Prof Louise du Toit plaas 'n groot premie op die interne moraliteit van die kerk in samehang met die huidige sekulêre bewussyn : *"Mense moet rykdom vind in lewenskwaliteit, verhoudings, liggaamlike gesondheid en in ervarings, eerder as net in materiële goed. 'n Sekulêre of net eg menslike spirituele belewenis kan gekultiveer word as teenvoeter vir dogmatiese godsdiensoorloë en konserwatiewe sosiale agendas, en 'n terugkeer na die rykdom en diepgang van die godsdienstige tradisies kan 'n soortgelyke rol speel (dink outydse katkisasie!)."*

- Die beste vertrekpunt vanwaar die kerk sy interne morele aksie kan benader, is dié van bewoënhed. Dit beteken dat die kerk sy eie skuld ten opsigte van die moraliteitskrisis in die land sal erken. Alle kerke het in mindere of meerdere mate deel aan dié ongewenste toestand vanweë 'n verskeidenheid redes. As voorbeeld hiervan dien die sanksionering en selfs Bybelse regverdiging van die apartheidsbeleid deur die Afrikaanse en sommige ander kerke. Daar is ook talle voorbeelde van versuim op verskillende terreine. Voorbeelde daarvan is die versuim om te waarsku teen 'n materialistiese lewenstyl en uitbuiting van werkers en gevolge van die enorme afstand tussen ryk en arm, die oorsake van HIV en die verheerliking van menslike rolmodelle. Op daardie pad moet teruggegaan word en regstellings gedoen word waar dit nog nie gedoen is nie.
- Die kerk moet die immorele gedrag van sy eie lidmate identifiseer en sterk veroordeel. Dit gaan gepaard met 'n pastorale plig om nie te skroom om lidmate op te roep tot bekering van vergryp wat in die kerk 'sonde' genoem word nie. Alle

moreel onaanvaarbare optredes is natuurlik nie sonde nie. Tog moet daar morele dissipline geld selfs ook ten opsigte van die nie-so-ernstige vergrype. Hoewel dit vra vir eerlikheid en beslistheid, moet dit ook met die nodige sensitiwiteit gepaard gaan. Korrupsie deur kerkmense en gesinsgeweld, hoe subtiel dit ookal in gelowige huise mag voorkom, moet uitgewan word. Lidmate moet begelei word om te verstaan dat hulle persoonlik én kollektief aandadig is aan sosiale wanorde en dat hulle nie net die verantwoordelikhede daarvoor moet aanvaar nie, maar ook daarvan afstand moet doen.

- Aangesien morele waardes veral tydens kinderjare gevestig word, moet kategetiese onderrig en opvoedingsprogramme aan kinders en ouers daarin slaag om Bybelse norme in die lewens van kinders te vestig. Toerustingsmateriaal moet die ontwikkelings- en bevatlikheidsvlakke van die onderskeie ouderdomsgroepe deeglik in ag neem. Daar moet ook begrip wees vir die besondere omstandighede van kinders. Dit is ongelukkig 'n werklikheid dat baie kinders in gebroke of saamgestelde huishoudings opgroei en gevolglik 'n groot mate van ontwrigting beleef. Waar daar nie begrip is vir dié besondere lewensomstandighede nie, sal die invloed van die kerk nouliks tot sy reg kan kom. Dit is verder noodsaaklik om te verstaan dat die kerk met sy kategetiese materiaal en wyse van aanbidding in kompetisie met die vermaaklikheidsmedia verkeer. Daarom moet dit van hoogstaande en toepaslike aard wees en werklik in die leefwêreld van moderne kinders kan inspeel. Bybelse literatuur verleen vanweë die besondere aard daarvan hom uitstekend daartoe om narratief en verbeeldingryk Bybelse waardes te kommunikeer en vas te lê. Die kerk sal ook 'n manier moet vind om ouers te inspireer om kinders by kategeses in te skakel en self daarby betrokke te wees. Die gesinsjaar wat die NG Kerk gedurende 1994 geïmplementeer het, was 'n geslaagde poging om kinders en ouers in gesinsverband geestelik en moreel te begelei. Daar is moontlik ook ander voorbeelde. In die jongste tyd het daar nuwe innoverende jeug- en kategeseprogramme die lig gesien wat deur gemeentes met groot vrug gebruik word. Geestelike musiek wat op kinders en tieners gerig is, spreek hulle

beter as baie ander pogings aan om hulle geestelik te laat groei en waardes tuis te bring.

- 'n Verdere vaardigheid wat help om mense moreel beter te laat funksioneer, is die aksie van dienslewering. Benewens die feit dat dit in die meeste gevalle hulpverlening aan ander is, bewerkstellig dit 'n gees van omgee en om goed te doen. Vir die persoon self hou dit groot voordeel in wat betref sy eie morele mondering.
- In 'n omgewing waar lidmate blootgestel word aan diverse invloede ook op morele vlak, het die kerk die geleentheid om hulle toe te rus om nie net as Christene te oorleef nie, maar ook selfstandig verantwoorde en eties korrekte keuses te maak en invloed uit te oefen. Hulle moet nie napraters van 'n kerklike dogma of argument wees nie, maar geestelik-moreel volwasse genoeg om self goed verantwoorde keuses uit te oefen bydraes te lewer. Hulle moet, sonder om tradisionele waardes summier oorboord te gooi, daarin kan slaag om vanuit hul leefwêreld by nuwe en behoudende oplossings vir morele kwessies uit te kom wat Bybels verantwoordbaar en moreel bevorderlik is. Tans is die netelige kwessie van saamwoon buite die huwelik (en seksuele verkeer buite die huwelik) nie net op die kerk se agenda nie, maar ook 'n gewilde onderwerp in gesprekke. Die kerk doen ook moeite om nie ondeurdagte of fundamentalistiese antwoorde te gee oor vrae rondom homoseksualiteit nie.
- Die kerk se Godsbegrip, Skrifbeskouing, kerkbegrip, wêreldbeeld en lewensbeskouing moet weldeurdag en gefundeerd wees en die lidmate van die kerk moet dit verstaan. Daarmee saam moet die kerk sy lidmate deur die erediens, Bybelstudies, gespreksgeleenthede en ander toerustingsprogramme bemagtig om vanuit 'n etiek van geloof en verantwoordelikheid voluit aan die lewe deel te neem. Die erediens wat na bykans almal se mening die hartklop van die gemeentelike bediening is, moet sodanig ingerig word om die lidmate te begelei in 'n ware ontmoeting met God. Wanneer alle geloofsinhoude in die erediens behoorlik tot hul reg kom, sal die morele verantwoordelikhede wat daaruit voortspruit, ook tot hul

reg kom. Die reddende genade van God sluit nie menslike verantwoordelikhede uit nie, maar bevestig dit juis.

- Die kerk moet wees wat hy reeds is: kerk, en ook sodanig optree. Konkreet beteken dit byvoorbeeld dat die kerk nie 'n sakeonderneming is wat op besigheidsbeginsels bedryf word nie, al moet die kerk fondse hanteer. Die barmhartigheidsdiens van die kerk staan in diens van die evangelie en word nie uit humanistiese oorwegings gedoen nie. Daarom voed die kerk honger mense al is dit nie sy primêre taak nie. Kerklike geskille en probleme word op 'n kerklike manier hanteer. Dis anders as in die sekulêre wêreld omdat die kerk 'n eiesoortige instelling is.
- In aansluiting by bogenoemde moet die kerk die lidmate begelei om alle mense, ongeag diversiteit ten opsigte van religie en kultuur of watter ander diversiteit mag voorkom te respekteer as gelykes. Dit is immers 'n praktiese Christelike deug wat ononderhandelbaar is en van alle Christene vereis word. In Suid-Afrika is dit van die allergrootste noodsaak. Eksklusiwiteit pas nie in die Christelike geloofstradisie nie. Wanneer die kerk seker is van sy eie identiteit in terme van teologiese en sosiale verbande, word dit moontlik om homself nie net te handhaaf nie, maar ook deur goeie betrekkinge met ander in 'n diverse omgewing uit te leef.

10.2 DIE KERK SE GERIGTHEID NA BUITE

Die regsgeleerde en grondwetkenner, prof Marinus Wiechers benader sy siening oor die vorming van morele waardes vanuit sy godsdiensbegrip : "*Godsdienst het beslis 'n deurslaggewende rol in die vorming van morele waardes, ook in die breë sekulêre gemeenskap. Die belangrike is dat godsdiensbeoefening nog groter klem op algemene dankbaarheidsgevoelens en verootmoediging moet plaas, in plaas van dreigemente van straf en vergelding – omdat die moderne mens al hoe meer homself beskou as die normeerder van sy eie morele waardes en (ongelukkig) nie meer geneig is om Hoëre veroordeling in sy lewe te aanvaar nie.*" Hieroor is rev Cedric Mayson meer skepties. Hy meen dat godsdienstige instellings min invloed

uitoefen ten opsigte van morele vorming. Vir hom gaan dit eerder oor die voorkoms en invloed van individuele profetiese stemme. Die oplossing van die land se moraliteitskrisis lê vir hom dus eerder in 'n nuwe profetiese visie as in die instandhouding of herstel van godsdienstige instellings.

Vervolgens word daar op navorsingsresultate voortgebou ten einde 'n gestruktureerde siening van die rol van die kerk na buite uit te kom.

- Aanvaarbare gerigtheid na buite vereis ook ongekwalfiseerde bewoënheid van die kerk. Dit is eie aan die kerk om hand in eie boesem te steek wanneer morele verval ter sprake is. Soms is die prys groot soos in die geval van die Nederduitse Gereformeerde Kerk wat sy aandeel aan apartheid by verskeie geleenthede teenoor verskeie persone en instansies bely het. Dit het 'n dramatiese kerkskeuring tot gevolg gehad. Maar dié kerk het daarmee sy integriteit in 'n groot mate herwin. Die kerk moenie net teenoor God nie, maar ook teenoor die wêreld bely.
- Daar is reeds aangetoon dat die kerk nie meer sy bevoorregte posisie in die samelewing beklee nie. Om steeds 'n invloed te kan uitoefen, is een van die innoverende tegnieke om jou stem by dié van ander te voeg. Daarom sluit die kerk vennootskappe in ekumeniese en ander verbande. By geleentheid is dit ter wille van sekere sake selfs nodig om in samewerking met instansies te tree met wie daar op ander terreine hemelsbreed verskil word. Daar is reeds op gewys dat daar veral op morele gebied talle raakvlakke met ander godsdienste bestaan.
- Die profetiese roeping van die kerk sluit ook samewerking en ondersteuning van instansies soos die regering en nieregeringsorganisasies in. Waar daar positiewe werk gedoen en resultate behaal word, behoort die kerk die nodige erkenning te gee en dit verder aan te moedig.
- Met die rykdom van hulpmiddels waaroor die kerk beskik, moet hy al hoe meer die oorsake van morele agteruitgang aanspreek. Dit sluit verskynsels soos drank- en dwelmmisbruik, verskillende vorme van geweld en misdaad, werkloosheid,

armoede en epidemies in. Die kerk sal moet kom met prakties werkbare modelle en programme waarvolgens daar doelgerig gewerk kan word om dié komplekse problematiek aan te spreek. Om dit nog meer effektief te maak en ook relevant, moet dit in samewerking met ander rolspelers gedoen word. Dit sal die geloofwaardigheid van die kerk in die oë van die groter bevolking versterk.

- Die kerk mag hom nooit isoleer nie. Daarom moet sy lidmate steeds aan die politiek, kultuur, sport en openbare debat op 'n Christelike manier deelneem en op daardie en ander terreine positief inspeel in die morele genesing van die land. Daar is al by talle geleenthede gewys op die kerk se grootste bate naas die geloof in God, naamlik die hoë kwaliteit mensemateriaal waaruit sy lidmate bestaan. Hul deelname en getuienis bly tog maar die beste manier waarop die kerk in die wêreld 'n verskil kan maak. Dit is die manier hoe God dit doen.
- 'n Term wat al hoe meer in kerklike gesprekke en by vergaderings gehoor word, is die 'gestuurdheid' van die kerk. Daar word ook veel gewag gemaak van die uitdaging wat die kerk in die oë staar om 'oor grense' te beweeg. Hierdie positiewe energie kom tuis in bedieningsmodelle en kerklike projekte wat daarop gerig word om gemeentes te organiseer en toe te rus sodat lidmate doelgerig en met entoesiasme en effektiwiteit missionêr aktief kan wees. Met 'n holistiese benadering word daar nie net gefokus op die kerstening van mense nie, maar ook op die invloed wat die kerk ten opsigte van moraliteit kan uitoefen. Waar hierdie geleentheid met die nodige sensitiwiteit en integriteit aangegryp word, behoort die kerk 'n enorme verskil in die samelewing te kan maak.

10.3. DIVERSE BEDIENINGSMODELLE

Kerklike en gemeentelike bedieningsmodelle word oor die algemeen op Bybelse en veral Nuwe Testamentiese metafore vir die kerk gebou. Daar word gedink aan die *uitverkore volk*, *koninklike priesterdom*, *nasie wat vir God afgesonder is*, *eiendomsvolk van God*, *volk wat die verlossingsdade moet verkondig van Hom wat julle uit die duisternis geroep het na sy wonderbare lig* van 1 Petrus 2:9. Die kerk

word ook die *sout vir die aarde* (Mat. 5:13), *brief van Christus* (2 Kor. 3:3), *nuwe suurdeeg* (1 Kor. 5:6), *wingerdlote* (Joh. 15:5), *gebou van God* (1 Kor. 3:9), *uitverkore vrou* (2 Joh. 1:1), *bruid van Christus* (2 Kor. 1:11), *draers van wit klere* (Openb. 7:9-11), *medeburgers van die gelowiges en lede van die huisgesin van God* (Efes. 2:19), *liggaam van Christus* (Rom. 5-8). Benewens genoemdes is daar nog baie ander beelde (Minear, 1960:28-66, 173-180). Gemeentes en kerke gebruik graag die betekenis van 'n bepaalde metafoor as kernbeginsel waarop hul bedieningsmodel gebou word. Hiermee word uitdrukking gegee aan die unieke karakter van so 'n gemeente, asook die mees sentrale bedieningsarea(s).

Daar is ook buite-bybelse bedieningsmodelle wat neig om eerder by die sekulêre omgewing of ander werklikhede kers op te steek. In die meeste gevalle word dit strategies ontwerp ten einde die bediening van 'n kerk of gemeente op die mees effektiewe wyse in terme van die besondere doelwitte en praktiese omstandighede te reël. Dit is veral makrogemeentes wat hiervolgens bedryf word. Daar vind gewoonlik 'n klemverskuiwing vanaf Bybelse-dogmatiese beginsels na prakties-kontemporêre lewenskwessies plaas.

Die diversiteit in bedieningsmodelle onderskryf die diversiteit in wêreld en kerk. Ons leef nou eenmaal nie in 'n homogene of enkelvoudige omgewing nie. Om relevant te kan wees, moet die kerk daarmee in pas wees. Dit wil nie die eenheid ophef nie, maar maak erns met diversiteit te midde van eenheid.

11. SAMEVATTING

Diversiteit op veral religieuse en kulturele terreine het ongetwyfeld 'n invloed op die moraliteitskrisis in Suid-Afrika. Dan gaan dit nie net oor sigbare en maklik identifiseerbare verskille nie, maar ook oor dieperliggende menslike aangeleenthede. Sommige daarvan is fundamenteel en ander van minder belang of van verbygaande aard. Ten einde 'n beter samelewing te skep, het verskeie

rolspelers bepaalde verantwoordelikhede wat relevant is in hul veld. Een van die kern rolspelers is die kerk vanweë die feit dat godsdienste onder andere op die terrein van die etiese beweeg.

Nuwe, en in baie opsigte moeilike omstandighede skep nuwe uitdagings vir die kerk. Talle daarvan word reeds suksesvol aangespreek, maar ander wink nog om aanvaar en uitgeleef te word. Die post-moderne tydsges met sy klem op individualisme, materialisme en sekularisme bring die kerk voor unieke en uitdagende werklikhede te staan. Dit geld nie net vir die evangelies-missionêre taak van die kerk nie, maar ook vir sy moreel-etiese verantwoordelikheid. Dit is nie 'n selfopgelegde verantwoordelikheid nie, maar een wat in die kerk se wese gesetel is.

Die kerk vind sy bestaansmoontlikheid slegs vanuit 'n koninkryksperspektief. In soverre die kerk aan die koninkryk van God gedienstig is, in soverre is daar rede voor, en betekenis in die bestaan en werk van die kerk. God se koninkryk (βασιλεία) is 'n werklikheid, maar word 'n groter werklikheid na gelang sy wil al hoe meer gestalte in die wêreld vind. Daarop is die kerk gerig, ook wat betref sy morele oortuigings en die uitleef daarvan.

Het die kerk 'n invloed op die morele oriëntasie van die religieuse en kulturele diverse Suid-Afrika?

Ja, beslis !